

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR Pauliina Räsänen

TITLE Naistaikureiden juhlapäivä

YEAR 2021

CITATION Räsänen, P. 2021. Naistaikureiden juhlapäivä. Kulttuurihistorian seura: blogi. 2.3.2021. <https://kulttuurihistoria.net/2021/03/08/naistaikurien-juhlapaiva/>

Naistaikurien juhlapäivä

”I shall not be content until I am recognised by the public as a leader in my profession, and entirely irrespective of the question of sex.”

Taikuri Adelaide Herrmann, *Broadway Magazine*, 1899.

Kansainvälisen naistenpäivä kunniaksi on mahdollista kurkistaa esirippujen taakse ja muistella upeita naistaikureita, jotka kiersivät Pohjois-Euroopassa omilla taikaohjelmillaan 1880–1890-luvuilla. Havahduin naisesiintyjien läsnäoloon tutkiessani *vintage* -taikajulisteita ja ohjelmamainoksia, jotka ajoittuivat taikuuden kultakaudelle vuosisadan vaihteeseen. Julisteissa mainittiin miehen nimi suurilla kirjaimilla, mutta julisteen keskiössä kuvataankin näyttävästi pukeutunutta naisesiintyjää. Yhä useampi taikajuliste ja mainos toisti samaa tematiikkaa: nainen on päätähti tai olennainen osa ohjelmakokonaisuutta, mutta hän esiintyy miehen nimen yhteydessä. Naiset näyttäytyvät myös valokuvissa, esimerkiksi levitatio-tempuissa, kuten Adelaide Herrmann ”Sleeping Beauty”-kuvassaan. Aikakauden lehtimainoksissa *la belle époque* bellet esiintyivät myös repertuaari-kuvauksissa, usein omilla taiteilijanimillään headliner -tyyppisinä vetonauloina.

Eryyisesti tähtitaikurin maineen saavuttaneet ja Pohjoismaita ristiin rastiin kiertäneet sooloesiintyjät Sidonie Roman ja Pauline Wilhelmine Schmidt vetosivat laajaan yleisöön muodikkailla ohjelmillaan. Esiintyvien naistähtien karisma ja vetovoima havaittiin tuoteliaaksi sirkus- ja varieteetaiteen impressaari- ja markkinointiverkostoissa jo 1800-luvun loppupuolella, mutta taikataiteen toimintaympäristössä naistaikurit ovat jääneet vaille historialliskriittistä huomiota ja sosiaalista arvostusta. Olin itsekin sokaistunut aikaisemmista ennakkoluuloistani, joissa kuvittelin, että naiset eivät juuri harjoittaneet taikurin ammattia lukuunottamatta muutamia erityistapauksia, tai että naiset esiintyivät vain vähempiarvoisen assistentin roolissa. Suurinta osaa naistaikureista kutsuttiin taikahistoriallisissa kirjoissa assistenteiksi, vaikka naisilla oli keskeisiä rooleja ja omia ohjelmanumeroita taikaseurueissa. Lisäksi taikurin ja taikurin assistentin roolin raja on häilyväinen, joskus vaikeamman roolin tekee juuri naispuolinen ”assistentti”.

Lähdemateriaalista hämmentyneenä päätin selvittää, miten suurta osuutta naiset esittivät taikaohjelmistojen repertuaareissa ja kokoonpanoissa. Tilastoin kaikki löytämäni 1880–1890-luvulla Suomen suuriruhtinaskunnan alueella esiintyneet taikaseurueet, joista etsin mainintoja naistaikureista. Tutkimukseni mukaan yli 40% esiintyjistä taikaseurueissa oli naisia, mukaan lukien sooloartistit ja duo, trio ja ryhmäesiintyjät. Naiset esiintyivät myös

hengenvaarallisissa tempuissa kuten ”bullet catch”- taikatempussa, jossa ammuttu luoti napattiin kiinni ilmasta. Naisten osuutta esittävän taiteen kentällä tulisikin tarkastella uudelleen lähietäisyydeltä, koska naisesiintyjien taiteellisen työskentelyyn liitetään yhä ennakko-olettamuksia.

Kirjoitan parhaillaan väitöskirjatutkimusta naistaikurien representaatioista, missä pyrin tuottamaan uutta tietoa ja oikaisemaan stereotyyppisiä ennakko-olettamuksia naisartistista esittävän taiteen kentällä. Aihepiiri on ajankohtainen huomioon ottaen myös globaalisti levinneet ”me too”-henkiset kamppanjat ja jatkuva taistelu sukupuolten välisestä tasa-arvosta esittävän taiteen kentällä. Tutkimukseni jatkuu ja tarkentuu edelleen, mutta tulkitsem, että naisten osuus ja roolit ovat olleet ja ovat edelleen huomattavasti merkittävämpiä kuin mitä aikaisemmassa historiantutkimuksessa on oletettu. Naisten kadottaminen näyttämöltä oli suosittu ohjelmanumero vuosisadan vaihteessa, mutta tuskin naisten lopullinen katoaminen oli aikalaisten tarkoitus—oli syy kollektiiviselle unohtamiselle mikä hyvänsä, niin nyt on korkea aika palauttaa naistaikurit takaisin parrasvalojen loistoon.

Iloista naistenpäivää kaikille!

Kirjoittaja: Pauliina Räsänen, tohtorikoulutettava, Turun yliopisto, (FM)